

ANOR KO'CHATINI YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI

Toshpo'latov Abdumalik Soat o'g'li

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish institute, assistenti.

Yo'ldoshova Mohira Juma qizi

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish institute, talabasi

Ro'ziyeva Shahnoza Qurbonnazar qizi

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish institute, talabasi

Annotatsiya; Ona anorzor sog'lom va sifatli qalamchalar tayyorlashga mo'ljallangan alohida anorzor maydoni. U aprobatsiya, ommaviy, klon va fitosanitariya seleksiyalaridan o'tgan navdor, xar-xil anor ko'chatlaridan barpo qilinadi.

Абстрактный; Она Анорзор – это отдельный участок граната, предназначенный для заготовки здоровых и качественных черенков. Он построен из различных саженцев граната, прошедших одобрение, массовую, клоновую и фитосанитарную селекцию.

Abstract; Ona Anorzor is a separate area of pomegranates intended for the preparation of healthy and high-quality cuttings. It is built from various pomegranate seedlings that have undergone approval, mass, clone and phytosanitary selections.

Kalit so'z; Anor ko'chatlari, ona anorzor, asosan kuzda, tayyorlangan qalamchalar, barpo etish.

Ключевое слово; Саженцы граната, родной гранатовый сад, преимущественно осенью, заготовленные черенки, закладка.

Key word; Pomegranate seedlings, native pomegranate orchard, mainly in autumn, prepared cuttings, establishment.

Bo'lajak anorzorning hosildorligi, hosil sifati ko'pincha o'tqaziladigan ko'chatning sifatiga bog'liq. Sifatli ko'chatlar esa maxsus ko'chatzorlarda yetishtiriladi. Anor ko'chati asosan to'rt xil usul bilan ko'paytiriladi.

Birinchi usuli – anor donidan.

Ikkinchi usuli – daraxt tagidan.

Uchinchi usuli – daraxt shoxlaridan kesib olib ekiladi.

To'rtinchi usuli – anor daraxti tanasidan.

Anor ko'chati yetishtirishning eng oddiy va arzon usuli ildiz bachkilaridan va novdalaridan qalamcha ekib, ko'chat tayyorlashdir.

Anor ko'chatlari, asosan, qalamchalardan yetishtiriladi. Qalamchalar esa odatda hosilga kirgan va bir qancha navlar ekilgan anorzorlardan tayyorlanadi. Aralash navlarning ko'pligi ma'lum qiyinchiliklarni tug'dirib, tayyorlanadigan

qalamchalarning sifati va soni talab darajasida bo'lmaydi.

Bunday anorzorlardan maydon birligi (gektar) hisobiga olinadigan qalamchalar 5-15 ming donanigina tashkil etib, ular sifatli ko'chatlar yetishtirish imkonini bermaydi. Shuning uchun xar-xil ko'chatlar yetishtirishda maxsus xo'jaliklar, ilmiy-tadqiqot muassasalarida maxsus ona anorzorlar tashkil etiladi.

Ona anorzor sog'lom va sifatli qalamchalar tayyorlashga mo'ljallangan alohida anorzor maydoni. U aprobatsiya, ommaviy, klon va fitosanitariya seleksiyalaridan o'tgan navdor, xar-xil anor ko'chatlaridan barpo qilinadi. Buning uchun suv bilan yaxshi ta'minlangan, unumdor, tekis joylar tanlanadi, rejalaniadi, tuprog'iga ishlov beriladi, o'g'itlanadi va ko'chatlarning qator va tup oraliq'i 3-2,5 m qalinlikda ekiladi. Barcha agrotexnik tadbirlar sifatli amalga oshiriladi. Bunday anorzorlarning bir gektaridan o'rtacha 140-150 ming tagacha qalamchalar tayyorlash mumkin.

Anor qalamchalarini tayyorlash. Anor qalamchalari, asosan kuzda, ba'zan bahorda shira harakati boshlanmasdan oldin ham tayyorlanishi mumkin. Qalamchalar aprobatsiya qilingan yuqori hosildor ona tuplardan kuz oylarida hosil yig'ib olingandan so'ng tayyorlanadi. Bir yillik novdalardagi qalamchalarni ildiz olishi yuqori hisoblanadi. Bir yillik qalamchalarning ildiz olishi va o'sishi 2 va 3 yillik novdalardan olingan qalamchalarga qaraganda 30 kun oldin boshlanadi. Qalamchalarning diametri kamida 7-9 mm va uzunligi 25-30 sm bo'lishi lozim. Bundan kichik bo'lgan qalamchalarning ildiz olishi va ko'chat chiqishi kam bo'ladi. Shu bilan birga, 30 sm dan uzunroq bo'lgan qalamchalar bilan ishlash ancha noqulay va ekish materiallari ko'p sarflanadi.

Tayyorlangan qalamchalar, yon novdalardan tozalanadi va yuqori uchini bir tomonga, pastki uchini boshqa tomonga qilib 50 yoki 100 tadan ikki tomonidan bog'lanadi. Har bir bog'lamga yorliq bog'lab qo'yiladi. Anor qalamchalarida jadal ildiz olishi 13-15 °C da sodir bo'ladi.

Shuning uchun tayyorlangan qalamchalar bahorda ekilgungacha xandak (o'ra) larda saqlanadi. Xandaklarga joylashtirishdan oldin, ular zamburug' kasalliklariga chalinmasligi uchun 5 soat davomida 0,5% li xinozol eritmasida saqlanadi. Ular dalada ekilgunga qadar, chuqurligi 0,80-1,0 m va eni 1,0-1,5 m keladigan o'ralarda saqlanadi.

Joy tanlash va uni ekishga tayyorlash. Anor ko'chatzorini barpo etish. Ko'chatzor uchun tekis, suv bilan ta'minlangan, quyosh nurlari yaxshi tushadigan, quruq va sovuq havolardan himoyalangan yerlar tanlanadi. Unumdor bo'z, yengil va o'rta qumoq tuproqlar ko'chatzor uchun yaxshi hisoblanadi. Mexanik tarkibi og'ir, shag'alli, sho'rlangan, botqoqlashgan yerlar anor ko'chatzori uchun to'g'ri kelmaydi.

Maydon kuzda plantaj plugi yordamida 50-60 sm gacha yoki oddiy plug bilan 30-35 sm chuqurlikda haydaladi.

Qalamchalarni ekishga tayyorlash. Qalamchalarning yaxshi tutib ketishi va rivojlanishi uchun ularga o'tqazishdan oldin ishlov beriladi. Asosiy maqsad ekilgan

qalamchalarda ildiz hosil bo'lishini tezlashtirishdir. Qalamchalarning dastlabki o'sishi ularda bir yil oldin to'plangan oziq moddalar va namlik hisobiga bo'ladi. Ildiz hosil bo'lish bilan yangi novdalarning o'sishi o'rtasidagi mutanosiblik buzilsa, ya'ni ildiz kechroq shakllansa qalamcha quriydi.

Qalamchalarni ekish va parvarishlash. Qalamchalar odatda aprel boshlarida, ob-havo iliq kelganda esa mart oyida PRVN-2,5A, KZU-0,3 agregatlariga o'rnatilgan maxsus ish organlari yordamida olingan egatlarga ekiladi. Kichik maydonlarda qo'lda ekish ham mumkin. Ekish chuqurligi 35-40 sm. Agregat oldiga o'rnatilgan egat ochgich 20 sm chuqurlikda egat ochadi. Tuproqqa ishlov berish hamda yetishtirilgan ko'chatlarni mexanizatsiya yordamida qazib olish qulay bo'lish uchun qalamchalar, asosan 70-80-90 x10-15 sm sxemada ekiladi; 1 ga maydonga o'rtacha 125 ming qalamcha sarf bo'ladi. Ekilgan qalamchalarning tutib ketishi uchun ularni darhol sug'orish lozim. Dastlabki sug'orish qalamchalar ekib bo'lingach aprelda, keyingilari may-iyunda (2 martadan), iyulda (2-3 marta), avgustda (2 marta), jami o'sish davrida 10-12 marta sug'oriladi. Har bir sug'orish normasi 300-400 m³/ga. Qator oralari 3-4 marta 12-14 sm chuqurlikda kultivatsiya qilinadi, o'sish davrida 4-5 marta chopiq qilinib, begona o'tlar yo'qotiladi.

Qalamchalarning yaxshi rivojlanishi uchun, ular o'sish davrida 2-3 marta oziqlantiriladi. Dastlabki oziqlantirish boshlang'ich o'sish davrining boshlarida amalga oshirilib, bunda gektariga sof holda 20-25 kg azot, 35-40 kg fosfor, 15-20 kg kaliy beriladi. Jadal o'sish davrida esa, o'g'itlar miqdori birinchi oziqlantirishga nisbatan ikki marta ko'p, uchinchi oziqlantirishda (novdalarning pishishi davri boshlarida) faqat fosfor va kaliy beriladi (azot o'sish davrining cho'zilishi, novdalarning yaxshi pishib yetilmasligiga sabab bo'ladi).

Ko'chatzordagi navlar sofligini aniqlash uchun avgust-sentabrda aprobatsiya qilinadi. Aralash navlarga belgi qo'yiladi va qazib olishda ular alohida ajratiladi. Kuzda oktabr oyining o'rtalarida ko'chatlar PRVN-2,5A plugi yordamida qazib olinadi. Standart talablariga javob bermaydigan ko'chatlar alohida saralanadi. Odatda 1 ga ko'chatzordan o'rtacha 60 ming, ayrim hollarda 70-75 mingtagacha ko'chat olish mumkin.

Ko'chatlar 25-50 tadan bog'lanib ko'milgan holda ekishgacha saqlanadi. Har bir navning standart ko'chatlari alohida chuqurlarga joylanadi va u yerga navning nomi hamda ko'chatlar soni yozilgan yorliq osilgan qoziqlar qo'yiladi. Birinchi yili yaxshi rivojlanmagan ko'chatlar qazib olinmay, ko'chatzorning o'zida ikkinchi yilga qoldiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Baymetov K. I., Shreder Ye. A., Axmedov Sh. M., Qayimov A. Q. Anorni fermer xo'jaliklarida ko'paytirish texnologiyasi. – Toshkent. 2015.
2. Dankov V. Subtropicheskie kultury. Sankt-Peterburg: 2000. – s. 40-45.

3. Mirzaev M.M., Sobirov M.Q. O‘zbekistonda bog‘dorchilik. – T.: 1980. – b. 6-30.
4. Ne‘matov I. Anor yetishtirish sirlari. – Toshkent. 2011. b. 3-15.
b. 232-250.9. Ostanqulov T. E., Narzieva S., G‘ulomov B. X. “Mevachilik asoslari”. S., 2011. 152-155 b.
5. Rajametov Sh., Normuratov I., Adilov X., Namozov I. Meva, rezavor meva va tok ko‘chatzorlarini tashkil etish. Toshkent. “Baktria press”, 2018. – b. 11-80.

Internet saytlar

www.gov.uz.

WWW.LEX.UZ.